

УДК 811.111'36

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ

Довженко І.В., к. пед. н.,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київський національний торговельно-економічний університет

Чала Н.М., старший викладач
кафедри іноземної філології та перекладу
Київський національний торговельно-економічний університет

У статті досліджуються різні методи навчання граматики англійської мови для студентів нефілологічних спеціальностей немовного вузу, описуються переваги кожного з них. Основна увага зосереджена на інтерактивних методах і прийомах, з метою зацікавлення тих, хто вивчає мову. Враховано особистісно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови, зокрема англійської.

Ключові слова: методи навчання, граматика англійської, інтерактивна позиція студента, особистісно-орієнтований підхід.

В статье исследуются разные методы обучения грамматике английского языка для студентов нефилологических специальностей неязыкового вуза, описываются плюсы и минусы каждого. Особое внимание уделено интерактивным методам и приемам. Личностно-ориентированный подход к обучению иностранного языка в приоритете по сравнению с традиционными подходами.

Ключевые слова: методы обучения, грамматика английского, интерактивная позиция студента, личностно-ориентированный подход.

Dovzhenko I.V., Chala N.M. METHODS OF GRAMMAR ENGLISH TRAINING

The article examines different methods of teaching grammar of English for students of non-philology specialties of the non-English high school, describing the advantages of each of them. The focus is on interactive methods and techniques for the interest of those who are learning the language. Personality-oriented approach to teaching a foreign language, in particular English, is taken into account.

Over the years, many methods of teaching English grammar have been invented, tested and abandoned in the learning process, with only one purpose - to teach students the communication and to promote understanding of the use of English speech. Due to the complexity of English grammar, each of the described methods has its advantages and disadvantages. Some couples with a huge accumulation of theoretical material are never likely to be remembered by students, others with deeper explanations and subsequent practical interactive applications will prove to be more useful. A holistic understanding of English grammar constructions is an important factor for improving the literacy of all those who study English.

Key words: teaching methods, grammar of English, student's interactive position, person-oriented approach.

Вивчення іноземних мов включає декілька аспектів. Одним з таких аспектів є граматика. У навчанні іншомовному говорінню граматика посідає важливе місце, вона є у своєму роді каркас, на якому базується лексика. Вивчення граматики та правильне оформлення висловлювання, а також розпізнавання граматичних форм у мові та письмі відбувається завдяки формуванню граматичних навичок.

Засвоєння граматики викликає багато труднощів, які ускладнюються граматичними термінами і правилами та нескінченим рядом винятків. Результати нашого аналізу виявили необхідність у навчальних методах, які направлені на комунікацію. Часто викладання граматики обмежується сухими таблицями, заучуванням конструкцій, однотипними вправами. Велика кількість термінів теж ускладнює засвоєння правил. Не завжди чер-

гуються форми роботи, що викликає пасивну діяльність студентів.

Цією проблемою займаються відомі філологи та методисти К. Баханов, З. Бетіна, Д. Дзюба, В. Кармов, Н. Катханов, О. Пометун, Л. Пироженко, М. Махмутов, Т. Стеченко, М. Цегельська, О. Ярошенко та ін.

Актуальність проблеми полягає в тому, що в сучасних умовах домінуючим має стати особистісно орієнтований підхід до навчання, який зумовлює належне місце методів і форм навчання, сфокусованим на студентів-нефілологів. Англійська граматика однаково непросто засвоюється як носіями мови, так і студентами, які вивчають англійську як іноземну. Адже існує безліч нюансів і незрозумілих правил. Тому не дивно, що сучасні викладачі англійської змушені використовувати різнобічні методи і підходи її вивчення.

У минулому у пошані були методи, засновані на техніках запам'ятовування, які полягали у регулярному повторенні матеріалу. Насьогодні вони поступово замінюються більш ефективними креативними задля досягнення кращих результатів у навчанні.

Мета нашої статті: визначити місце різних методів навчання під час вивчення граматики англійської мови студентів-нефілологів вищих закладів освіти.

Важливе місце у вивченні граматичних конструкцій англійської мови має правильний вибір методів та прийомів навчання. Метод навчання – це складне, багатомірне явище, в якому відображені об'єктивні закономірності, цілі, принципи, зміст і форми навчання. Метод відбиває запроєктовану мету навчання, шляхи її реалізації, способи співробітництва викладача і студентів, джерела інформації, систему прийомів і засобів навчання. Метод навчання – це спосіб взаємодії двох суб'єктів навчального процесу, спрямований на формування мовної і мовленнєвої компетенції студентів. І для того, щоб успішно оволодіти оптимальним вибором методів та прийомів навчання, слід глибоко осмислити склад, структуру, функції кожного з них і можливості їх застосування [3, с. 51].

Розглянемо деякі, на наш погляд, практичні методи вивчення граматики, актуальні для наших, вітчизняних вищих навчальних закладів освіти. Серед них почесне місце займають схематичні інтерпретації граматичних конструкцій, які є дієвими, насамперед, для студентів із розвинутою зоровою пам'яттю. Розглянувши і занотувавши схему, студенти складають власні приклади до неї, тим самим практично застосовують теоретичні правила.

Навчання граматики через письмо – досить популярне у навчальних закладах англійськомовних країн, таких як США та Канада. Там студентів заохочують вивчати мову через написання творчих есе на різні теми, підбираючи по ходу правильні граматичні конструкції. Тож, варто і нашим викладачам переймати закордонний досвід такої роботи. Зарубіжні методисти та викладачі-практики широко використовують цей метод, що полягає у виконанні вправ на певну граматичну тему, доведену до автоматизму завдяки великій кількості завдань. Адже відомо, для того щоб вивчити ту чи іншу іноземну мову, потрібно багато писати.

Читання оригінальної літератури теж сприяє аналізу граматики англійської і подальшому застосуванню її у власних

висловлюваннях. Якщо ж виникають труднощі у розумінні певних граматичних правил, тоді проводять структуроване заняття. Адже сьогодні концентруються саме на засвоєнні мови, вмінні її застосовувати, а не теоретичному вивченні як такому. Як уже зазначалося вище, студенти неохоче сприймають інформацію базовану на запам'ятовуванні, тож варто пропонувати інтерактивні методи (наприклад, написання короткого есе на підтвердження того чи іншого граматичного правила). Практика повторювання також необхідна, вона легко досягається шляхом креативних письмових завдань на теми особистого характеру.

Індуктивний метод навчання граматики передбачає ілюстрацію наочних прикладів певної граматичної теми. Очікується, що студенти споглядаючи на певну граматичну конструкцію, без жодних пояснень, самі сформулюють відповідне правило за допомогою читання та письма. Самостійне дослідження граматики та візуалізація теорії (правила) у реченні дозволяє утримати в пам'яті граматичну конструкцію краще, ніж якби її було б подано відразу без прикладів. Основна мета дедуктивного методу – запам'ятовування граматичного матеріалу завдяки різноманітним технікам, що пов'язані з роботою пізнання та роблять акцент на контекстуальну пам'ять студентів.

Дедуктивний метод навчання граматики базується на поясненні теоретичного матеріалу до застосування його на практиці. Тобто викладач надає якнайглибше роз'явлення граматичного поняття до використання його студентами на письмі. Самостійно виконуючи вправи поза аудиторією, студенти закріплюють теоретичний матеріал. Щоправда, такий метод краще використовувати зі студентами других або третіх років навчання, оскільки вони вже звикли до накопичення безлічі теоретичного матеріалу з подальшим його застосуванням у практиці. Слід також остерігатися нудного подання теорії та у чистому вигляді зубріння студентами матеріалу, щоб не втратити зацікавленість у навчальному процесі як такому.

Альтернативний метод вивчення англійської граматики у використанні інтерактивних методів. Інтерактивне навчання покликане реалізовувати, крім основної дидактичної мети, ще й додатковий комплекс цілей: надання студенту можливості самовизначення, надихання і допомогу в розвитку творчої уяви, надання можливості

зростання навичок співробітництва в соціальному аспекті й можливості висловлювати свої думки [4, с. 55]. Застосування ігор не лише заохочує студентів учитися, а й допомагає їм запам'ятати той матеріал, який вони вивчили. Даний метод дозволяє викладачеві використовувати індивідуальний підхід на парі до різних студентів. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність тощо [3, с. 9].

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії студентів. Це співнавчання, взаємонавчання, де студент і викладач рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчального процесу. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих (професійних) ситуацій, використання рольових та ділових ігор, спільне вирішення проблеми на основі відповідної ситуації [1, с. 9]. Для прикладу, викладач видає дидактичну картку кожному студентові з певною лексичною одиницею, а студенти повинні вибудувати ланцюг так, щоб утворилося задане речення. Інші варіанти ігр можуть містити словесні головоломки, диктанти або онлайн техніки, як-от англійська гра Kahoot. Для практичної реалізації гри потрібен доступ до мережі Інтернет, мобільні телефони студентів, стаціонарний комп'ютер або ноутбук викладача, проектор і реєстрація на сайті kahoot.com для студентів і kahoot.it для викладача. Це безкоштовна навчальна платформа, де запропоновано безліч готових тем для навчання, відпрацювання і повторення, але тут же є можливість і створити свої завдання, граматичні конструкції відповідно темі тощо.

Популярний також метод проблемної ситуації. Граматичні правила вивчаються на прикладах вже засвоєних лексичних одиниць. Тут граматику розглядається, як активна діяльність, що розв'язує проблемні ситуації, а студенти – мислителі, які на основі набутих знань розробляють граматичні правила для себе. Граматика є ідеальним ґрунтом для створення проблемної ситуації. Правильно організована проблемна ситуація – це могутній стимул до активізації творчої діяльності студентів [5, с. 281]. Метою даного методу є негайне практичне використання англійської мови у повсякденних реальних ситуаціях за межами аудиторії. Під час занять студенти відпрацю-

вують певні комунікативні конструкції, як-от: обслуговування клієнтів, ввічливе відхилення запрошення, опис посадових інструкцій, запит щодо певного туристичного маршруту тощо. Проблемні ситуації опрацьовуються в групах, відтак сприяють згуртуванню та вчать роботі в команді.

Метод конструктивізму дозволяє вивчати мову, накопичуючи знання шляхом активної цілеспрямованої позиції у навчальному процесі. Розробники цього методу на перший план висувають співпрацю між викладачем і студентом; автономність того, хто навчається; генеративність; активне залучення у навчальний процес і зворотній зв'язок. (Ping Wang 2011: 274) І навіть більше, конструктивісти вірять, що студенти самостійно мусять побудувати правила, а не лише бездумно повторювати і вірити на слово щодо тієї чи іншої граматичної конструкції. (Moore and Hansen 2012:8). Дехто з дослідників вважають, що фокусуючись лише на значенні лексичних одиниць студенти втрачають бажаний рівень граматичної компетенції. Nassaji and Fotos (2011:10) Відтак, поняття граматичної обізнаності (компетенції) значуще, що допомагає застосовувати нові дієві методи вивчення граматики англійської мови.

Метод перекладу дуже давній, але й донині застосовуваний серед викладачів по всьому світу. Він ще називається класичним і дехто з вчених вважає його найкращим із технік вивчення мови. Опоненти ж прихильників даного методу критикують його за нестачу комунікативних навичок та фокусу на розвиткові письма. Для володіння професійним усним і писемним мовленням студент вищого навчального закладу будь-якої сфери повинен мати чималий активний лексичний запас слів. Збагаченню того запасу, вихованню чуття до слова сприяє переклад. Це один із найстаріших методів вивчення мови. Сутність перекладу обґрунтували Л. Бархударов, В. Виноградов, Т. Левицький, О. Федоров та інші.

За Л. Бархударовим, «переклад – це процес перетворення мовленнєвого твору однією мовою у мовленнєвий твір іншою мовою при збереженні незмінного плану змісту, тобто значення» [1, с. 213]. Це визначення Л. Бархударов узяв за основу розробленої «семантико-семіотичної моделі» перекладу, за якою процес перекладу безпосередньо залежить від того, що в науці про знакові системи – семіотиці називається «двобічним характером мови» [1, с. 214].

Метод перекладу є складним, оскільки передбачає комбінований вид мовленнєвої діяльності, що вимагає від перекладача вибрати доцільне слово чи синтаксичну структуру, знайти відповідні мовні засоби для вираження думки англійською мовою. За допомогою цього методу студент заглиблюється у систему мови. Переклад – явище статичне, є кінцевим результатом певної складної дії, згортанням і передачею тексту іншою мовою, але за умови правильно передавати композиційно-сміслову й логічну структуру, основний зміст, норму мови і стилю, реальні дії, комунікативну спрямованість на відображення думки [3, с. 45].

Під час перекладу виробляється механізм професійного спілкування, що допомагає шліфувати правописні, лексичні, стилістичні норми, є важливим засобом формування нормативно правильного мовлення. Переклад дає можливість доречного вибору потрібної граматичної форми відповідно до ситуації [3, с. 66]. О. Біляєв, Н. Пашківська та інші методисти вважають, що переклад – це свідома порівняння двох мовних систем. Отже, чим більше студенти порівнюватимуть мовні засоби та їх форми, тим уважнішими вони будуть до обох мов – рідної та іноземної.

Наступний метод, що став широковживаним у навчальних закладах, названий прямим. Суть його полягає в тому, що при поясненні правил чи наведенні прикладів граматики не дозволяється переклад на рідну мову. Викладач лише може використовувати візуальну допомогу під час вивчення тієї чи іншої граматичної конструкції. Вченими доведена доцільність вивчення іноземної мови

тим же шляхом (способом), що і рідної. Незрозумілі моменти викладач пояснює шляхом наведення більшої кількості прикладів, зосереджуючись на усному мовленні та індуктивному навчанні.

Отже, у висновку зазначимо: протягом років багато методів навчання англійської граматики було винайдено, апробовано й скасовано у навчальному процесі, лише з однією метою – навчити студентів комунікації і сприяти розумінню користування у мовленні англійської мови. Через складність граматики англійської, кожен з описаних методів має свої переваги та недоліки. Деякі пари з величезним скупченням теоретичного матеріалу ніколи, ймовірно, не запам'ятатимуться студентами, інші ж з глибинним поясненням і подальшим практичним інтерактивним застосуванням виявляться більш корисними. Цілісне розуміння англійських граматичних конструкцій – важливий фактор задля удосконалення грамотності всіх тих, хто вивчає англійську.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пашковская Н. Лингводидактические основы обучения русскому языку. Пособие для учителя. – К.: Рад. школа, 1996. – 192 с.
2. Стеченко Т.О. Дидактичні передумови формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів// Вісник КНЛУ. Серія «Педагогіка і психологія». – К.: Вид. Центр КНЛУ. – 2002. – Вип. 5. – с. 280-286.
3. Бархударов Л. Язык и перевод. – М.: Изд-во международные отношения, 1975. – 237 с.
4. Macfadyen S. Different Methods of Teaching Grammar / S. Macfadyen. – Inklyo.com 2017. – P. 2.
5. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: "А.С.К." – 2005. – 192 с.